

Keizerlijke steden

Onder de vele staten en stadjes, waaruit op het einde van de middeleeuwen het Heilige Roomse rijk van de Duitse natie bestond, hadden de keizerlijke steden wel een apart statuut. Deze steden hadden inderdaad bijzondere voorrechten en vrijheden verworven, omdat ze door een of andere keizer zeer geliefd waren. Dat was o.m. het geval met steden uit de Rijnstreek, zoals Mainz, Worms, Speyer, Aken, Frankfurt en Straatsburg en uit Beieren, nl. Augsburg en Nürenberg.

Het gouden Mainz, koningin van de Midden-Rijn, werd in het begin van onze jaartelling gesticht door de Romeinse generaal Dru-

Op het einde van de middeleeuwen ontstond het Heilige Duitse rijk, waarin de keizerlijke steden een zeer belangrijke rol speelden. Ze waren niet alleen residentiële steden, maar tevens drukke handels- en artistieke centra. De meeste keizerlijke steden bevonden zich in het Rijngebied, al waren Augsburg en Nürnberg in Beieren ook bijzonder geliefd.

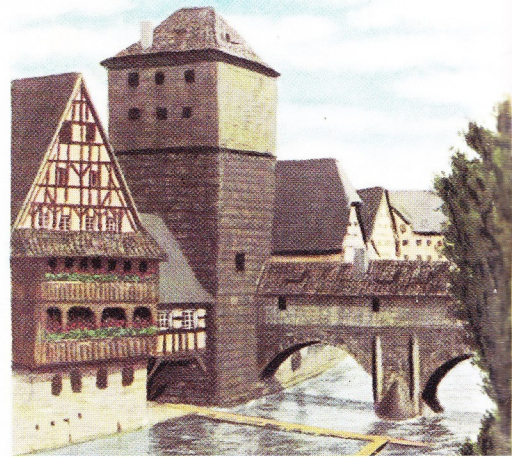
sus. Het heette toen Maguntiacum en bestond uit een Romeins kasteel. Hier vestigde zich een met muren omringde handelsnederzetting, die in de tijd van de volksverhuizingen werd verwoest. In 747 maakte Bonifacius van het vroegere bisdom Mainz een aartsbisdom. In de 10e eeuw werden de aartsbisschoppen van Mainz ware wereldlijke heersers en eigenden zich de titel van aarts- of rijkskanselier toe. In 978 begon Wiligis, aartsbisschop en eerste aartskanselier van het Heilige Roomse rijk, met de bouw van de machtige domkerk.

In 1244 dwong de stad zelf bestuur van haar bisschop af en stond toen aan het hoofd van het Rijnse stedenverbond. Toch breidden de aartsbisschoppen hun macht uit: in de 14e eeuw werden ze keurvorsten. Hun gebied strekte zich ook buiten de stad uit, zowel op de linker als op de rechter Rijn-oever en omvatte ook allerlei gebieden in het Maandal en in Hessen, zelfs in Thüringen. Toen bisschop Diether von Isenburg echter in de 15e eeuw werd afgezet, braken er onlusten in de stad uit. In 1462 verloor Mainz haar zelfbestuur en bleef in het

vervolg economisch achter ten overstaan van Frankfurt. De ellende van de godsdienstoorlogen bracht zeker geen herleving en in de 18e eeuw raakte de stad door het verlicht despotisme van de aartsbisschoppen helemaal onder Franse cultuurinvloed.

Spiers of Speyer was een andere keizerlijke stad, die door de Salsische keizers zeer geliefd was. Spiers was een oud-Romeinse civitas met een koninklijke palts (paleis) waar de Duitse keizers meermaals verbleven. De stad stond in los verband tot de bisschop en werd in de 14e eeuw een vrije rijksstad. Er werden sedert de 12e eeuw verscheidene rijksdagen gehouden en van 1527 tot 1689 was Spiers de zetel van het Duitse hoogerechtshof.

Worms werd in 1256 onafhankelijk door een vrijbrief van keizer Frederik I Barbarossa. Van \pm 800 tot \pm 1600 werden er meer dan honderd rijksdagen gehouden, terwijl het Concordaat van Worms (1122) een einde stelde aan de investituurstrijd. Tijdens de Dertigjarige Oorlog had de stad veel te lijden, en in 1689 werd ze door de Fransen platgebrand. Net als Spiers en Mainz bezit Worms een keizerlijke domkerk. Aken was reeds een Romeinse nederzetting onder de naam Aquisgranum. De stad werd later een residentie van de Merovingers, maar nam in belang toe sinds Karel de Grote er in 778 een palts bouwde: Aken werd zijn meest geliefde verblijfplaats en hoofdstad van het Karo-

Augsburg: Fuggerhaus

bleef er vóór hij naar Engeland vertrok. De stad werd tevens een politiek aantrekkingspunt, vermits er verscheidene rijksdagen werden gehouden, vooral in de tijd van de hervorming, want toen woonden er veel protestanten. Na de 17e eeuw nam de invloed van de stad af en in 1806 werd ze bij Beieren gevoegd. Van Nürnberg (Neurenberg) blijft de oorsprong onzeker, al komt de naam reeds in een oorkonde van 1050 voor. In 1219 verleende keizer Frederik II de stad het recht van "Reichsunmittelbarkeit", d.w.z. dat ze enkel van het staatshoofd afhankelijk was. De Hohenzollern, die sedert 1191 in het bezit waren van het burggraafschap, verkochten in 1427, toen ze markgraven van Brandenburg werden, hun ambt aan de stad. Nürnberg voerde van de 13e tot de 18e eeuw een verstandige politiek, zodat de stad haar grondgebied voortdurend kon uitbreiden. Dank zij de bloei van de handel ontstond er een hoog welvaartspeil, dat in de 15e en in het begin van de 16e eeuw kunsten en wetenschappen aantrok: Albrecht Dürer en Hans Sachs werden trouwens in Nürnberg geboren. Nadien nam de welvaart van de stad af en deelde ze de ellende van het Duitse rijk, tijdens de verschillende oorlogen.

lingische rijk. Zijn zoon Lodewijk de Vrome werd te Aken gekroond en sedertdien bijna alle keizers (33 tot aan Ferdinand I). In 1531 moest Aken, wegens de nabijheid van de Franse grens, die eer aan Frankfurt afstaan.

Frankfurt am Main, reeds een Romeins castellum (vesting), werd in 822 door Lodewijk de Vrome tot keizerpalts verheven. Onder de Hohenstufenkeizers beleefde de stad een grote bloei: in 1220 kreeg ze zelfbestuur en van 1257 af werden de Duitse keizers, op enkele uitzonderingen na, te Frankfurt gekozen. Deze gewoonte werd regel door de Gouden Bul van 1356. Sedert Ferdinand I werd ook de kroning in deze stad voltrokken. De "Messen" of jaarbeurzen, door keizerlijke privileges beschermd, vormden de grondslag van de bloei van de stad, vooral tijdens de 16e en de 17e eeuw. Op het einde van de 18e eeuw stichtte Rothschild er een machtig bankiershuis, waardoor de stad het centrum van de Europese grootfinancierie werd.

Als Argentoratum door de Romeinen gesticht, werd Straatsburg tijdens de volksverhuizing volledig

verwoest. Van de 7e eeuw af was Straatsburg de zetel van een belangrijk bisdom, dat door de Duitse keizers zeer begunstigd was en de titel van keizerstad kreeg. Eeuwenlang heerste er strijd om de macht tussen de inwoners en de bisschoppen; pas in 1262 werden de stadsprivilegiën bevestigd. Toen in de 16e eeuw twee bisschoppen met elkaar wedijverden, splitste de keizer het bisdom. Sinds de 17e eeuw was Straatsburg herhaaldelijk het toneel van de strijd tussen Frankrijk en het Duitse rijk. Al deze keizerlijke steden lagen in het Rijnland. Daarnaast waren er nog Nürnberg en Augsburg in Beieren. Deze steden waren gevestigd op de handelsweg, halfweg tussen de Noordduitse keizersteden en de Italiaanse havens Genua en Venetië. Augsburg, een zeer oude stad, zag haar bloei voortdurend toenemen en op het einde van de 13e eeuw werd ze tot een vrije rijksstad verheven. In de 15e en de 16e eeuw werd Augsburg een centrum van handelaars en grote kooplieden, waaronder de geslachten Fugger en Welser wereldberoemd zijn. Augsburg was tevens een artistiek centrum: Hans Holbein ver-

Frankfurt: Römer